

Darai Lajos (Kápolnásnyék):

Elnöki összefoglaló a második napról

Tudományos tanácskozásunk eredményének egészéről csak a teljes írásos anyag megtekintése után lehet átfogó, végleges véleményt kialakítani, de már az eddig megtörtént eseményből – és benne a második napon lezajlott előadásokból – is látszik, hogy a tanácskozás elérte célját, a méltó emlékezést az első világháborút számunkra lezáró folyamatok egyikére, amely nekünk mindig Erdély – akkori – elvesztését fogja jelenteni.

A tanácskozás szervezésének kezdetétől világos volt előttünk, hogy a történelmi háttérrel is fel kell vázolni az 1918. december 1-hez kötött történelmi jelentőségű esemény tudományos jellegű megértésének, értékelésének megfelelő elősegítéséhez. Ehhez azonban valójában hiányzik például az igen fontos hun és avar korszak, illetve a bizáncinak nevezett fejlemények, összefüggések kétségtelen feltárása. Már ennél jobban állunk a Kárpát-medence sokkal östörténetével kapcsolatban, amivel én is foglalkoztam korábban. Mindazonáltal, az őskorról szóló ismeretek levezetése a középkor elejére vonatkozóan, addig nem lehet eredményes, amíg ki nem derítjük, hogy a magyar ókornak és korai középkornak tekinthető eddig ismert eseményekből mennyi tekinthető valóságosnak, és mennyi – még krónikáinkban is – utólagos, hatalmi érdekű beállításnak. (Elég e kritika jogosságához összevetni a Tarih-i Üngürüszt latin nyelvű krónikáinkkal, de a sejti szintű örökléstan eredményeinek történeti felhasználásához hasonlóan, akár a krónikák pergamenjének időrendi anyagvizsgálatát, vagy mai íráselemzési eszközökkel történő vizsgálatát is elvégezhetjük.)

Az előzmények történelmi mélységű tárgyalásának szükségességét már a második „A Hazáért!” című NKE-ZMTE közös tudományos tanácskozásunkon felvettem, amikor az első világháború és magyar elégedés legmélyebb történelmi gyökereivel foglalkoztam.⁸³³ Most, az 1918. december 1-i marosvásárhelyi román nyilatkozattal kapcsolatban ugyancsak felmerült a történelmi gyökerek taglalása, mert másként lehetetlennek látszott megérteni, miként történhetett meg, hogy az Atila nagykirály, sőt elődei által felvirágoztatott és azóta virágzó, a XX. század elején már több mint 1500 éves Kárpát-medencei Hun–Magyar Királyság – újólaga romának mondott – alattvalóinak nyilatkozata minden jogalap nélkül való volt ugyan arra vonatkozóan, hogy csatlakoztassák Erdélyt a csak nemrég, 1878. március 3-án az Oszmán Birodalomból kivált „Moldva és Havasalföld” egyesítésével létrejött Román Királysághoz, mégis, erre is hivatkozva, az első világháborút kirobbantó győztes hatalmak Erdélyt, benne a Székelyfölddel és a Részeket, valamint a Nyugat-Bánságot és Bukovinát ahhoz a Kárpátokon túli államhoz csatolták. Mivel az így kialakított Romániában azóta is folyik a magyarságtól idegen hatalmi jellegű kormányzás a magyarság elnyomása, tönkretétele céljából a mai európai és világhatalmak szeme előtt, ezt az egyik elérendő célnak látva ugyan, de nem tartottuk elegendő magyaríratnak. Bevonandónak látszott a magyaríratba – és a tanácskozásunkon ösztönzendőnek hozzá történeti dokumentum-gyűjtemény felkutatása, összeállítása – az alig több mint 39 évvel korábban létrehozott Román Királyság megszületésének indokait, céljait és eszközeit tartalmazó összegző következtetések sora, illetve az azt garantáló nagy birodalmak szerepéről, amelyek történelmi léptékkal mérve szintén nem sokkal azelőtt születtek a Szent Liga, majd a Szent Szövetség törekvéseit megvalósítva. Ezeknek új volta, törekvénysége miatt tudta majd Napóleon végveszélybe sodorni őket egy általa egyesített Európa (sőt, világ) rémképét hozva rájuk, hiszen akkor elestek volna a már megkaparintott területek feletti rendelkezéstől, és a még nagyobb

⁸³³ http://epa.oszk.hu/01400/01445/00014/pdf/EPA01445_acta_hungarica_2015_3_091-116.pdf

részben azután következett gyarmatosítástól, s nem utolsósorban a magyar területek szétrablásától, szövetségi konc osztás céljából is, amint aztán történt.

Tudtuk, hogy ezeknek a többnyire szóbeli egyezkedéseknek ugyan kevés nyoma maradt, de talán a „békekötések” környékén találhatók dokumentumai. Hozzájuk persze előadóink nem igen tudtak eljutni, de azok valóságos hatását, következményét mindenki figyelembe kellett vegye természetesen. Nem közkeletű ugyanis még a történészek között, hogy ha dinasztikus és birodalmi megalapozásról van szó, akkor a – korszerű szemmel alantas önző jellegűnek tartandó – magasabbrendűségi indoklású törekvéseket feltárják, sőt elítélik. Annál is inkább, mert annak valós, hitelekre alapozott természete, olyan – a pénzügyeket a végsőig titkoló – homályba borult, hogy ma már eszébe se jut szinte senkinek firtatni, de ha igen, visszamenőleges összeesküvés-elmélettel vádolják. Mert ugyan tudható, de nem tudatosítható, hogy ez az összeesküvésszerű megegyezés 2-300 évvel korábban megtörtént (aminek részeként a rá feltűzeltek kérvényt írtak például már a XVIII. század utolsó évtizedében Lipót császárhoz a ’románság’ érdekében) és az 1815-ös bécsi konferencián öltött végleges testet. Az új, addig nem ismert világrendet akkor hozták ugyanis létre, ami ma is érvényes szinte minden elemében, amennyiben nagy birodalmakká egyesítették a Föld felszínén lakó népeket. És azt se szoktuk a világ elé tárni, hogy a mi majdnem megsemmisítésünkre azért volt szükségük, mert a mi politikai rendünk képviselte az egyedül emberséges útját a népek egyesítésének, az emberiség felépítésének. Ami, mármint a magyar módszer eredménye, mozaikszerű elrendezésben adta ki a képet, nem valamely nagyhatalom globálissá vált képére és hasonlatosságára, amit az angol világbirodalom majdnem megvalósított, a szovjet és a náci zászlajára tűzött, de csak az amerikai valósított meg valamennyire manapság, viszont már hanyatló félben van az ismert okok miatt, és a kínainak pedig – állítólag – nincs világhatalmi természete, ellentétben a bibliai „sárga veszedelem” közhiedelemmel, bár gazdasági térhódításra ugyanúgy törekszik világszinten, mint a kapitalista világ, igaz, a sokkal hatékonyabb államkapitalizmus alakjában.

Az előadások írásbeli alakjából e kötetben mindenki megláthatja, mennyire sikerült a résztvevőknek teljesíteni a tanácskozást szervezők előzetes elképzelését az elvárásokról. Az előzetesen felmerült fő kérdésről például, hogy valójában kinek kedvezett az 1918-tól indult erdélyi román állami fennhatóság és annak „végeredménye”, az azóta megvalósult és a mai állapot. Előrelátható volt-e az a nagy színvonalcsökkenés és szenvedés az elvtelen hatalmi szerkezet miatt, amit az erdélyi románságnak is el kellett, kell szenvednie az elmúlt száz évben, nemcsak a magyaroknak és szászoknak? Erre a magam részéről a válaszhoz a létrejövés folyamatában, az ahhoz vezető út során több jellegzetes szereplőt és törekvést is találtam, ami a magyarázathoz már elegendő. Például a máig elnyomott macedo-vlachok történetében talált Habsburg birodalmi szálát, hogy a Balkán egészén visszaállítsák vezetésükkel a Kelet-római Birodalmat. Ugyancsak érdemes elgondolkodni arról a kevertségről, amit a moldvainak és havasalföldinek keresztelt terület eredeti „nomád” és fanarióta görög vezető rétegének könyörtelen hatalmi törekvéseiben látunk. Nemkülönben világosan alapvetően meghatározó jellegűnek mutatkozik a folyamatban az ausztriaiak kívül mind a török, az orosz, mind a francia és angol nagyhatalmi érdek, de még a porosz is. Végül fontos láncszem a folyamatban az erdélyi – magyar hatásra kialakult – román értelmiségi réteg valóságos törekvése és számukra végül dicstelen véget ért regáti felhasználásuk is. Ezért aztán nem látszik túlzónak az a végső magyarázat, hogy – a történelem fintoraként, mint nevető harmadiknak – az európai Nyugatnak volt szüksége a kiegyezés óta tartó kelet-közép-európai fellendülés megakasztására az első világháború utáni sokálami feldarabolásunkkal, amit majd az egész régió Szovjetunióval való odalökése követett a második világháború után. Ami miatt a mai kiutat itt csak egymás megbecsülése, a kölcsönösség, a hasznos és üdvös együttműködés előnyeinek kiaknázása jelentheti, azaz visszatérés a régió XIX. századvégi elveihez, melyeknek oroszán részét a magyar történelmi alkotmány jelentette.

A szombati előadásokat látva úgy gondolom, hogy a tanácskozás példamutatóan a feszes, fegyelmezett tárgyköri tárgyalásra szorítkozott, de figyelembe kellett vennie, azaz bekapcsolta

az indoklásba az összefüggő korábbi történelmi állapotot is. Olyanként, mint amelynek elvisége megkerülhetetlen követelményként kötelezte a XX. század második évtizede végén a történelmet alakítókat, s ha azoknak túlnyomó része azt nem vette figyelembe máig, akkor most minket kötelez az igazság lehető legpontosabb, azaz tudományos felderítésére és közzétételére.

A tanácskozás második napján, 2018. december 2-án öt előadást tartottunk. Annyi változással az előzetesen kiadott műsortervhez képest, hogy Újházy Loránd és Harai Dénes már előző napon megtartotta előadását, utóbbival én cseréltem, és elnököltem e napon.

Fodor István előadásában összefoglalót adott Erdély népi összetételéről a honfoglalástól az újkorig, mintegy hagyományos képet nyújtva a múlt században felhalmozott, különösen régészeti adatok történeti alkalmazása alapján.

Utána Pandula Attila vetítettképes előadásban ismertette és méltatta jelentőségét a kolozsvári jezsuita, majd piarista – a Szentháromság dicsőítésére szentelt – templom kriptájában eltemetett főrendű és nemesi családok síremlékeinek.

Ötutána Biró Bence tisztázta, hogyan vált az 1876-ban létrehozott Beszterce–Naszód vármegye címerének egyik összetevője utólagos dákoromán jelképpé.

Ezután pedig én következtem és annak összetevő elemeit és érveit taglatam a fentebb megjelölt bontásban, hogy miért szervesen Erdély román állami fennhatóság alá erőszakolása.

Végül Jávor Miklós előadta gondolatait az úgynevezett európaiságról – azaz a felszínen vallott elveket ütköztetve a sokszor gyászos valósággal – a tanácskozás fő témájával összefüggésben.

Az előadásokat követő kerekasztal vita első kérdezője Csihák György volt. Azt kérdezte, hogy milyen a román és a magyar történészek viszonya ma?

Fodor István azt válaszolta, hogy a román történészek már igen jó kapcsolatokat alakítanak ki a magyarokkal, lehet bennük bízni, hogy levetik a dákó-román elmélet nyűgeit. De ugyanakkor az állami propaganda Romániánál még ma is fokozódik. Készítettek Románia múltjáról egy filmet, amelyben az szerepel, hogy a románok már az ó-kőkorban, százezer éve megjelentek a mai Románia területén.

Csihák György másik kérdése volt: Létezik-e misealapítvány Romániában (Ausztriában igen)? Ez valójában a régi, azaz első és második világháború előtti misealapítványokra és azok Trianon és a második világháború utáni, valamint a kommunizmus alatti sorsára is vonatkozó kérdés. Hiszen a misealapítvány a kegyes alapítvány része és célja tíz, húsz, de akár 50 éven keresztül is az alapítványt tevő vagy más elhunyt lelke üdvéért évente egy, esetleg több szentmise bemutatása. Mivel ennek nyilvántartása és elvégzése az alapítványt elfogadótól különös gondosságot igényel, teljesen nyilvánvaló, hogy az erdélyi történelmi viharok megtépázhatták ennek a római katolikus egyházi intézménynek a működését, folytonosságát. Magának a misealapítványt elfogadó plébániának – mint jogi személynek – a helyzete is változhatott ugyanis, és ha valamilyen (pl. elértéktelenedésből fakadó) módosítás vált szükségessé, azt a Szentszéknek kellett meghatároznia.⁸³⁴ Azaz a kérdés igen összetett vonatkozású.

Erre Pandula Attila válaszolt: Némelyik misealapítvány 300 éve működik (a Károlyi Sándoré), a többi igenis, nem is. – De a legtöbb misealapítvány már nálunk se működik, a mai Magyarországon.

Szekeres István azt a kérdést tartotta szükségesnek feltenni, hogy a székelyek mikor jöttek be a Kárpát-medencébe. Mégpedig azért, mert mint hosszasan kifejtette, ő ezt a kérdést írástörténetileg közelítette meg és a kínai jelekben találta meg a székely írás előzményeit három név előzményeiben. Szerinte a székelyek itt képezték írást a kínai jelekből, de talált a Székelyföldön még X. századi kínai jeleket is. Azaz az Irbit-parti jelek népe jött a Kárpát-medencébe. A jeleket

⁸³⁴ <http://lexikon.katolikus.hu/M/misealap%C3%ADtv%C3%A1ny.html>.

hozták, és azok finnugor jelek, Finnországban is talált múzeumi tárgyakon hasonlókat éppen ezen a nyáron. A székelyek például a folyóvíz jó nevéből alkották a **j** piktogramot.

Fodor István válaszában saját korábbi Szovjetunió-beli ásatásaira és a vonatkozó régészeti szakirodalomra hivatkozva szintén hosszasan fejtegette a Szekeres-felvetésre vonatkozó, azokat cáfoló ellenérveit, aminek a lényege, hogy a kínai civilizáció a Kr. e. I. évezredben kezdődik, de hun leletek ott nincsenek. A tudomány szabályait betartva nem lehet a kínait idehozni.⁸³⁵

A továbbiakban hozzászólásában Pandula Attila megállapította, hogy „Bíró kolléga új dolgokat mondott, eddig ismeretlen dolgokat”, és biztatta a további kutató munkára.

A Pandulával kialakult beszélgetésben Bíró Bence elmondta, hogy nagyon fontos történeti kérdésekben a nemzetiségi szempont bevonása. Mintegy a tejtisztviselés mintájára.

Ehhez kapcsolódva Jávor Miklós – amint én is – hangsúlyozta a közös pontok létét, amiknek feltárása, vállalása előreviheti a közös múlt feltárását.

Csuhák György ezt követően zárszóként felidézte megnyitó gondolatait és azzal jelezte a két nap során elhangzott előadások kiválóságát, hogy megkérdezte: „Ki vagyok én, hogy ezeket méltassam?” Nem is akart értékelést adni tehát, hanem felhívta a figyelmet, hogy érdemes lesz és lehetséges is újraolvasni az előadások leírt szövegét, mert papír alakban az NKE Társadalom és Honvédelem című folyóiratában és elektronikusan is ki lesz adva az Acta Historica Hungarica Turiciensia időszakos ZMTE-kiadványban.⁸³⁶

⁸³⁵ Amely megállapítás egyezik jelen sorok írójának erre vonatkozó legutóbbi tanulmányával:
http://epa.oszk.hu/01400/01445/00053/pdf/EPA01445_acta_hungarica_2018_11_092-237.pdf.

⁸³⁶ <http://epa.oszk.hu/01400/01445>.